

**Opinia do ustawy o kredycie konsumenckim
(druk nr 1166)**

I. Cel i przedmiot ustawy

W obecnym stanie prawnym zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki, zasady ochrony konsumenta, który zawarł umowę o kredyt konsumencki, oraz obowiązki przedsiębiorcy udzielającego kredytu konsumenckiego reguluje ustawa o kredycie konsumenckim, która stanowi implementację dyrektywy Rady 87/102/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego.

Uchwalona przez Sejm ustawa ma na celu implementację dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG i zastępuje ustawę z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim.

Obecnie obowiązująca ustawa obejmuje swoim zakresem kredyty w kwocie do 80 000 zł. Ustawa o kredycie konsumenckim główny nacisk kładzie na właściwe informowanie w sprawach dotyczących udzielanego kredytu i warunków umowy, określa jakie elementy konieczne powinna zawierać umowa o kredyt konsumencki, wskazuje obowiązki poprzedzające zawarcie umowy do których należy nakaz podawania przez kredytodawców i pośredników kredytowych w reklamach i ogłoszeniach, które określają warunki udzielania kredytów konsumentom, rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co ma zapobiegać wprowadzaniu ich w błąd co do faktycznych kosztów zaciąganego kredytu. Zgodnie z ustawą każda reklama lub oferta dotycząca kredytu konsumenckiego zawierająca jakiegokolwiek dane dotyczące kosztu kredytu konsumenckiego obliguje do podania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania wyliczonej od całkowitego kosztu kredytu.

Ustawa określa górną nieprzekraczalną granicę kosztów kredytu do wysokości 5% kwoty udzielonego kredytu konsumenckiego. Konsument ma prawo do wcześniejszej spłaty kredytu przez terminem określonym w umowie bez ponoszenia opłat oraz ma prawo do odstąpienia od umowy w terminie 10 dni od dnia zawarcia umowy.

Nowa ustawa o kredycie konsumenckim obejmuje swoim zakresem umowy o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w obcej walucie przy czym nie określono dolnej granicy kwoty kredytu (art. 3). Zakresem ustawy objęte są:

- 1) umowa pożyczki;
- 2) umowa kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;
- 3) umowa o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;
- 4) umowa o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;
- 5) umowę o kredyt odnawialny.

W art. 4 ustawa zawiera katalog umów co do których nie będzie ona miała zastosowania albo będzie miała zastosowanie w ograniczonym zakresie, między innymi do umów o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz pożyczki zabezpieczonej hipoteką, bez względu na wysokość, w zakresie, który obejmuje obowiązki informacyjne przed zawarciem umowy, elementy samej umowy o kredyt oraz skutki uchybienia przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego obowiązkom określonym w ustawie, objęcie ustawą spółdzielczych kas oszczędnościowo kredytowych, częściowe objęcie ustawą umów o kredyt przewidujący dokonanie między kredytodawcą a konsumentem uzgodnień dotyczących odroczenia płatności lub sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega ze spłatą zadłużenia czy też umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowym w zakresie obowiązków informacyjnych.

Ustawa szczegółowo określa obowiązki informacyjne, jakie spoczywają na kredytodawcy i pośredniku kredytowym, zarówno przed zawarciem umowy o kredyt (rozdział 2) jak i w umowie o kredyt (rozdział 3). Obowiązek przekazywania informacji w reklamach ma się przyczynić do uświadomienia konsumentowi rzeczywistego kosztu kredytu.

Do obowiązków kredytodawcy i pośrednika kredytowego dotyczących reklamy należy między innymi podanie konsumentowi w sposób jednoznaczny, zrozumiały i widoczny: stopę oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu, całkowitą kwotę kredytu i rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, czas obowiązywania umowy, całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta oraz wysokość rat, cenę towaru lub usługi oraz kwotę wszystkich zaliczek w przypadku umowy o kredyt przewidującej odroczenie płatności.

Pośrednik kredytowy będzie zobowiązany przekazać informacje dotyczące tego czy współpracuje z kredytodawcami oraz jaki jest zakres umocowania do dokonywania czynności faktycznych lub prawnych co pomoże konsumentowi w ocenie czy oferta przedstawiona przez pośrednika jest najkorzystniejsza.

Informacje te mają być podane na podstawie reprezentatywnego przykładu (art. 8).

Przed zawarciem umowy o kredyt kredytodawca zobowiązany jest do dokonania oceny ryzyka kredytowego konsumenta. Tylko banki będą zobowiązane badać ryzyko kredytowe uwzględniając art. 70 ustawy – Prawo bankowe to znaczy, że w tym przypadku udzielenie kredytu będzie zależało od posiadanej zdolności kredytowej konsumenta, natomiast w przypadku pozostałych kredytodawców ustawa wyraźnie tego nie przesądza. Wobec powyższego nie jest wykluczone, że kredytodawcy inni niż działający na podstawie prawa bankowego będą udzielać kredytu pomimo negatywnej oceny ryzyka kredytowego np. pod warunkiem ustanowienia odpowiedniego zabezpieczenia albo zawarcia umowy ubezpieczenia. Obowiązek oceny tego ryzyka określony w ustawie nie służy ochronie konsumentów przed zadłużeniem, którego nie będzie w stanie spłacić. Kredytodawcy mogą chcieć przerzucić odpowiedzialność za zadłużenie na konsumentów, którzy negatywnie zweryfikowani pod względem zdolności kredytowej i o tym należycie poinformowani będą decydowali się na zaciągnięcie kredytu ponieważ kredytodawca mimo wszystko zechce im go udzielić.

Konsument będzie miał prawo do otrzymania bezpłatnego projektu umowy tylko w przypadku gdy w ocenie kredytodawcy spełnia warunki do udzielenia mu kredytu konsumenckiego (art. 12).

Ustawa zawiera szereg przedkontraktowych obowiązków informacyjnych.

Ustawa określa obowiązki informacyjne kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki (art. 13). Dane dotyczące umowy powinny być przekazane na formularzu informacyjnym według wzoru określonego w załączniku do ustawy. Jest to formularz, którego wzór jest ujednolicony we wszystkich państwach

członkowskich. Inne, dodatkowe dane mogą być przekazane konsumentowi na trwałym nośniku.

Ustawa rozróżnia zakres informacji jakie powinny być przekazane przed zawarciem poszczególnych rodzajów umów zawieranych z konsumentem (art. 15 - 22).

Kredytodawca lub pośrednik kredytowy będzie miał obowiązek ustalić rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oraz całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta na podstawie informacji uzyskanych od konsumenta, dotyczących składników preferowanego kredytu a jeśli to nie będzie możliwe na podstawie reprezentatywnego przykładu (art. 24 i 25).

Rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, wyrażoną w postaci całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym, kredytodawca lub pośrednik kredytowy obliczą zgodnie ze wzorem matematycznym określonym w załączniku nr 4 do ustawy.

Jeżeli zgodnie z umową o kredyt wysokość stopy oprocentowania jest zależna od wysokości stopy referencyjnej kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest zobowiązany do udostępnienia informacji o wysokości stopy referencyjnej w lokalu służącym do obsługi konsumenta (art. 27).

Przed zawarciem umowy o kredyt, pośrednik kredytowy jest zobowiązany przekazać konsumentowi, na trwałym nośniku, informacje dotyczące zakresu umocowania do dokonywania czynności faktycznych lub prawnych oraz informację, czy pośrednik kredytowy współpracuje z kredytodawcami. Konsument powinien zostać poinformowany o wysokości ewentualnych kosztów za czynności faktyczne lub prawne związane z przygotowaniem, oferowaniem, zawieraniem umowy o kredyt, które pośrednik kredytowy otrzymuje od konsumenta. Pośrednik kredytowy przekazuje konsumentowi także informację, czy otrzymuje wynagrodzenie od kredytodawcy (art. 28).

Osobno, ustawa określa obowiązki informacyjne, dla poszczególnych rodzajów umów, jakie powinny być spełnione przy ich zawieraniu (art. 30 - 35).

Umowa o kredyt konsumencki powinna być zawarta na piśmie albo w innej szczególnej formie, jeżeli przewidują to przepisy odrębne oraz powinna być sformułowana w sposób jasny i zrozumiały.

Ustawa określa obowiązek informowania konsumenta na trwałym nośniku o zmianie wysokości oprocentowania w czasie obowiązywania umowy (art. 36), prawo konsumenta do otrzymania bezpłatnie, na wniosek, harmonogramu spłat kredytu (art. 37).

Ustawa szczegółowo określa zawartość wyciągu z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego gdy konsument zawarł umowę o kredyt w tym rachunku (art. 38).

W przypadku gdy zmieniłaby się całkowita kwota kredytu kredytodawca zobowiązany jest przeprowadzić ponowną ocenę ryzyka kredytowego kredytobiorcy .

Weksel lub czek wręczony w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy musi zawierać klauzulę "nie na zlecenie" lub inną równoznaczną.

Ustawa przewiduje możliwość wypowiedzenia umowy o kredyt odnawialny przez każdą ze stron, przy czym termin wypowiedzenia dla konsumenta zastrzeżony w umowie nie może być dłuższy niż jeden miesiąc a dla kredytodawcy nie krótszy niż dwa miesiące (art. 42).

Sankcją za naruszenie obowiązków informacyjnych przy zawarciu umowy, w przypadkach określonych w ustawie, będzie prawo konsumenta do zwrotu kredytu bez odsetek i innych kosztów kredytu (art. 45). Zasada ta została również zastrzeżona dla kredytu hipotecznego (art. 46).

Możliwa będzie wcześniejsza spłata kredytu ale kredytodawca przy zachowaniu warunków określonych w ustawie będzie mógł zastrzec prowizję za spłatę przed terminem. Należy wskazać, że obecnie obowiązująca ustawa nie nakłada na konsumenta w takim przypadku żadnych kosztów.

Ustawa zachowuje prawo konsumenta do odstąpienia od umowy w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy. Termin ten nie będzie biegł jeżeli umowa o kredyt nie będzie zawierała wszystkich elementów określonych ustawą. W takim wypadku konsument będzie mógł odstąpić od umowy w terminie 14 dni od dnia uzupełnienia umowy o brakujące elementy (art. 53). W przypadku odstąpienia od umowy konsument zobowiązany będzie do zapłaty odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty oraz pokryć bezzwrotne koszty poniesione przez kredytodawcę na rzecz organów administracji publicznej oraz opłaty notarialne.

Jeżeli kredyt zostanie przeznaczony na zakup towaru lub usługi odstąpienie od umowy o kredyt przez konsumenta spowoduje powstanie obowiązku zwrotu kredytu przez sprzedawcę lub usługodawcę z tym, że w takim wypadku obowiązek zwrotu odsetek kredytodawcy powstaje od dnia wydania towaru przez sprzedawcę lub rozpoczęcia świadczenia usługi przez usługodawcę do dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy (art. 56). Odstąpienie od umowy o kredyt nie będzie równoznaczne z wygaśnięciem umowy sprzedaży. Los umowy zależny będzie od sprzedawcy tzn. od tego czy przyjmie towar czy też zażąda zapłaty ceny od konsumenta. Kwestie te powinna określać umowa

między sprzedawcą a konsumentem. Jeśli konsument skorzysta z prawa do odstąpienia od umowy określonego na podstawie innych ustaw to oświadczenie takie będzie skuteczne także wobec umowy o kredyt zawarty w związku z tą umową (art. 57).

Ustawa dokonuje zmian w innych ustawach, które w przeważającej części mają charakter dostosowujący do uregulowań zawartych w nowej ustawie. Część ustaw zostaje zmieniona tylko w części w jakiej należy przywołać przepisy nowej ustawy.

W ustawie – Kodeks wykroczeń wykroczeniem będzie niedopełnienie obowiązku oceny ryzyka kredytowego jak również niepodanie w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego stopy oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu, całkowitej kwocie kredytu lub rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

W ustawie – Prawo bankowe rozszerzono katalog uprawnionych do pozyskiwania informacji niezbędnych do oceny ryzyka kredytowego od instytucji upoważnionych do ich gromadzenia, przetwarzania i udostępniania.

W ustawie o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny uzupełnia się przepis dotyczący dostarczenia informacji w przypadku umowy zawieranej na odległość dotyczącej usług finansowych. Obowiązek informacyjny uważać się będzie za spełniony w przypadku dostarczenia informacji na właściwym formularzu, według wzoru określonego w ustawie o kredycie konsumenckim.

Na podstawie przepisu przejściowego do umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy zastosowanie będą miały przepisy dotychczasowe.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy pochodzi z przedłożenia rządowego (druk sejmowy 3596).

Prace nad ustawą w Sejmie prowadziła Komisja Gospodarki, która powołała do prac podkomisję. W toku prac projekt ustawy został przekształcony (druk sejmowy nr 3908). Zmiany polegały między innymi na uściśleniu definicji całkowitej kwoty kredytu i baz danych. Doprecyzowano art. 7 ust. 2 i art. 30 ust. 1 pkt 13 aby wyraźnie wskazać jakie dane ma podać kredytodawca lub pośrednik kredytowy oraz zmieniono art. 49 tak, aby obniżeniu ulegał całkowity koszt kredytu również w przypadku częściowej spłaty kredytu.

W drugim czytaniu zgłoszono dwie poprawki, które polegały na zmianie zdania wstępnego w art. 30 w celu zamknięcia katalog elementów jakie ma zawierać umowa o kredyt konsumencki oraz w ustawie – Prawo bankowe rozszerzono katalog uprawnionych do pozyskiwania informacji niezbędnych do oceny ryzyka kredytowego od instytucji upoważnionych do ich gromadzenia, przetwarzania i udostępniania. Poprawki uzyskały poparcie. Ustawa została uchwalona w dniu 1 kwietnia 2011 r.

III. Uwagi szczegółowe

1. W art. 8 ust. 1 należy wskazać prawidłowe odesłanie.

Propozycja poprawki:

- w art. 8 w ust. 1 wyrazy "art. 7" zastępuje się wyrazami "art. 7 ust. 1 – 3";

2. Art. 13 ust. 1 pkt 5 wymaga poprawnej redakcji.

Propozycja poprawki:

- w art. 13 w ust. 1 w pkt 5 na końcu dodaje się średnik;

3. W art. 17 ust. 1, art. 30 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 46 ust. 1, ustawodawca posłużył się techniką zastrzeżenia do innego przepisu ustawy. Zasady techniki prawodawczej dotyczące systematyki aktu, w tym wzajemnej relacji pomiędzy przepisami ogólnymi i szczegółowymi, wskazują, iż przepis formułujący wyjątki lub uszczegółowienia zamieszcza się bezpośrednio po danym przepisie szczegółowym (§ 23 ust. 3). Zasady techniki prawodawczej nie zalecają w takim przypadku stosować formuły "z zastrzeżeniem". W związku z tym, że sformułowanie takie nie niesie ze sobą wartości normatywnej i może budzić wątpliwości interpretacyjne, proponuje się je wyeliminować.

Propozycje poprawek:

- w art. 17 w ust. 1 skreśla się wyrazy ", z zastrzeżeniem ust. 2 – 4,";
- w art. 30 w ust. 1 skreśla się wyrazy ", z zastrzeżeniem ust. 31 – 33,";
- w art. 45 w ust. 1 skreśla się wyrazy ", z zastrzeżeniem ust. 5,";
- w art. 46 w ust. 1 skreśla się wyrazy ", z zastrzeżeniem ust. 2,";

4. Zgodnie z informacją dołączoną do projektu ustawy art. 14 ust. 2 i art. 19 ust. 2 stanowią implementację art. 7 dyrektywy 2008/48/WE, który stanowi o wyłączeniach z obowiązku udzielania informacji przed zawarciem umowy.

Z treści art. 7 wynika, że dostawca towarów lub usług działający w charakterze pośredników kredytowych w ramach działalności dodatkowej nie ma obowiązku udzielania informacji przed zawarciem umowy. Wobec powyższego taki dostawca nie ma również obowiązku stosować formularza informacyjnego. Biorąc pod uwagę przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, należy stwierdzić, że treść art. 14 ust. 2 i art. 19 ust. 2 nie realizuje wymagania dyrektywy i nie odnosi się do wyłączenia obowiązku informacyjnego ale do wyłączenia stosowania formularza informacyjnego.

5. W art. 48 ust. 2 i 3 wzajemnie się wykluczają. W ust. 3 wprowadza się zasadę, zgodnie z którą kredytodawca nie może uzależniać wcześniejszej spłaty kredytu od uprzedniego poinformowania go przez konsumenta o tym, natomiast w ust. 2 nakłada się na konsumenta obowiązek aby o zamiarze spłaty kredytu przed terminem poinformował kredytodawcę, co w efekcie jest sprzeczne z normą wyrażoną w ust. 3. Pożądane byłoby wypracowanie konstrukcji przepisu, który nie będzie wewnętrznie sprzeczny.
6. W art. 54 ust. 2, art. 56 ust. 1, 3 i 4, ustawodawca posługuje się odesłaniem do art. 53 ust. 3, który określa obowiązek kredytodawcy lub pośrednika kredytowego wręczenia konsumentowi wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Odesłanie do art. 53 ust. 3 jest nieuzasadnione. Przekazywany konsumentowi wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy ma służyć jedynie celom informacyjnym, natomiast samo oświadczenie może zostać złożone w dowolnej formie o ile tylko jego treść wskazywała na intencję składającego to oświadczenie. Zastosowana technika może mieć taki negatywny skutek, że kredytodawcy będą oceniać skuteczność złożonego oświadczenia od tego czy został złożony według wzoru przekazanego konsumentowi czy w innej formie.

Propozycje poprawek:

- w art. 54 w ust. 2 wyrazy ", o którym mowa w art. 53 ust. 3" zastępuje się wyrazami "o odstąpieniu od umowy";
- art. 56 ust. 1, 3 i 4 wyrazy "", o którym mowa w art. 53 ust. 3" zastępuje się wyrazami "o odstąpieniu od umowy";

7. treść przepisu zawarta w art. 62 pkt 3 jest niepełna.

Propozycja poprawki:

- w art. 62 w pkt 3, w pkt 3 po wyrazach "instytucjom kredytowym" dodaje się wyrazy "– informacji stanowiących tajemnicę bankową".

Aldona Figura

Legislator